

addendum bij
handleiding
en
protocol

MATE 2.2 addendum bij
MATE 2.1 handleiding en protoco

gerard schippers
theo broekman
angela buchholz

addendum bij
handleiding
en
protocol

MATE 2.2 addendum bij
MATE 2.1 handleiding en protoco

gerard schippers
theo broekman
angela buchholz

MATE: Meten van Addicties voor Triage en Evaluatie

<http://www.mateinfo.eu>

Referentie

Schippers, G. M., Broekman, T. G., & Buchholz, A. (2021). MATE 2.2 Addendum bij MATE 2.1 Handleiding en protocol. Nijmegen: Bêta Boeken.

Affiliaties

Gerard M. Schippers, PhD
Academic Medical Centre, University of Amsterdam, the Netherlands

Theo G. Broekman, MSc
Bureau Bêta, Nijmegen, the Netherlands

Angela Buchholz, PhD
Department of Medical Psychology
University Medical Centre Hamburg-Eppendorf, Hamburg, Germany

Uitgever

Bureau Bêta, Nijmegen,
<http://www.beta.nl>

Inhoud

1 Introductie

1 Update van MATE 2.1 naar 2.2

- 1 Wat is er nieuw over middelengebruik en gedragsverslavingen in DSM-5?
- 1 Veranderingen in Module 1. Middelengebruik en excessief gedrag
- 2 Veranderingen in Module 4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen

3 Referenties

4 Scoringsprotocol

Module 4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen

5 Afnameformulier

Modulen:

1. Middelengebruik en excessief gedrag en
4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen

Introductie

De introductie van DSM-5 (American Psychiatric Association, 2013) maakte het noodzakelijk om de modules 1. Middelen: Gebruik en 4. Middelen: Afhankelijkheid en Misbruik in de MATE 2.1 te actualiseren. Module 1. Middelen: Gebruik stelt het gebruik van psychoactieve stoffen door de persoon vast, zowel in het recente verleden als gedurende het hele leven van de persoon, en Module 4. Middelen: Afhankelijkheid en Misbruik beoordeelt de criteria voor de DSM-IV (American Psychiatric Association, 1994) diagnose van middelenaafhankelijkheid en middelenuisbruik.

Deze wijzigingen zijn doorgevoerd in de 2.2 versies van de MATE en de MATE-Q. Omdat de wijzigingen relatief klein zijn en beperkt tot deze twee modules, beschrijven we deze wijzigingen als een addendum bij de MATE 2.1 Handleiding en Protocol. Voor achtergrondinformatie verwijzen we naar de rapporten die we schreven over deze update (Broekman & Schippers, 2017a en 2017b).

Update van MATE 2.1 naar 2.2

Wat is er nieuw over middelengebruik en gedragsverslavingen in DSM-5?

- ▶ DSM-IV definieert twee Stoornissen in het gebruik van een middel (misbruik en afhankelijkheid), in DSM-5 is er er maar één: Stoornis in het gebruik van een middel, die is gecategoriseerd als mild (2-3), matig (4-5) of ernstig (6-11) afhankelijk van het aantal criteria waaraan wordt voldaan.
- ▶ Stoornis in het gebruik van een middel kan worden gediagnosticeerd voor tien klassen van middelen. Deze worden vermeld in het DSM-5 hoofdstuk Middelgerelateerde en verslavingstoornissen
- ▶ Gokstoornis is van de DSM-IV-impulscontrolestoornissen naar dit DSM-5-hoofdstuk overgegaan als de enige niet-substantie gerelateerde verslavingsstoornis.
- ▶ Stoornis in cafeïnegebruik en internetgamingstoornis worden vermeld in sectie III van de DSM-5 als Aandoeningen die verder onderzoek behoeven.
- ▶ Zowel voor Stoornis in het gebruik van een middel als Gokstoornis is het juridische criterium (middelgebruik of gokgerelateerde juridische problemen) verwijderd.

Veranderingen in Module 1. Middelengebruik en excessief gedrag

- ▶ De naam van de module is veranderd van 1. Middelen: Gebruik in 1. Middelengebruik en excessief gedrag
 - ▶ Om een meer consistentere matrix te krijgen, houden we ons consequenter aan de DSM-5-middelenklassen als het organiserende principe. Bijna alle drugs worden nu gepresenteerd in 6 DSM-5-middelenklassen: Cannabis, Opiaten, Stimulantia, Hallucinogenen, Sedatieve, hypnotica of anxiolytica, en Andere middelen (drugs).
 - ▶ Alleen namen van stoffen/klassen worden gebruikt, geen merk- of straatnamen, om misverstanden te voorkomen en om consistentie over de diverse landen en talen te behouden. Zie voor specifieke en gedetailleerde informatie over drugs bijvoorbeeld: <https://www.drugsinfo.nl/> of <https://www.drugsinfoteam.nl/drugsinfo> of in het engels: <https://www.dea.gov/factsheets> or https://www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles_en.
 - ▶ Methadon is aangevuld met: methadon, buprenorfine.
 - ▶ Lijst van overige opiaten is aangepast.
 - ▶ Het onderscheid in stimulerende middelen is beperkt tot: Cocaine, Amfetamines, en Overige, zoals methylfenidaat, khat.
 - ▶ Cocaine wordt nu vermeld als een van de Stimulantia en er is geen onderscheid tussen crack en cocaine poeder.
 - ▶ Uitgebreide en aangepaste lijst van Hallucinogenen.
 - ▶ MDMA (ecstasy), MDxx en GHB worden nu apart vermeld en ondergebracht in de klasse "niet
-

gecategoriseerd” omdat er geen consensus is over de klasse waartoe deze middelen horen.

- › Vanwege de lage frequentie worden inhalantia niet op zichzelf als een klasse vermeld, maar worden bij Andere middelen (drugs) ondergebracht.
- › “Ander excessief gedrag” is niet opgenomen in de DSM-5. Maar, ander excessief gedrag wordt relatief vaak als het Primaire probleemgedrag genoemd en wordt daarom als afzonderlijke klasse opgenomen in Module 1. Omdat Ander excessief gedrag niet als diagnose voorkomt in de DSM-5 en criteria nog onderzocht worden of er niet zijn, is ander excessief gedrag niet opgenomen in Module 4.
- › Bij alcoholgebruik kan een tweevoudig gebruikspatroon worden ingevuld. In MATE 2.1 is de instructie hiervoor niet logisch, omdat er een impliciete veronderstelling is dat het hogere consumptiepatroon in het kleinste deel van de afgelopen 30 dagen is, en het lagere consumptiepatroon het gewoonlijk gebruik is. De tekst in het Afnameformulier is aangepast zodat er geen veronderstelling is over de frequentie van het hogere consumptiepatroon. “Gewoonlijk gebruik” wordt vervangen door “Op de meeste dagen” en “Hoger gebruik” door “Op sommige dagen”.

Veranderingen in Module 4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen

- › Module 4. Middelen: Afhankelijkheid en Misbruik heet nu Module 4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen en is opgesplitst in twee secties: 4a. Stoornis in het gebruik van het Primaire probleemmiddel en 4b. Gokstoornis.

Module 4a. Stoornis in het gebruik van het Primaire probleemmiddel

- › Een nieuw criterium in DSM-5 is verlangen. Toen we de MATE-Y ontwikkelden, hebben we hier al op geanticipeerd en een item geformuleerd voor het verlangen in the MATE-Y. Dit item is nu toegevoegd aan Module 4a. Stoornis in het gebruik van het Primaire probleemmiddel.
- › Het “legale” item is verwijderd.
- › Vier van de items waren twee disjunctieve (of) items. We hebben de karakteristieken van deze items (Broekman & Schuppers 2017a) onderzocht en de meest “gemakkelijke” van de twee gehouden, waardoor duidelijkheid en eenvoud werd verkregen zonder gevolgen voor de somscores.
- › We hebben de volgorde van de items nogmaals overwogen en deze gebaseerd op de volgorde die wordt gepresenteerd in de MATE-Y en MATE-Q.
- › Als gevolg hiervan hebben we nu een set van 11 items die kunnen worden gebruikt en identiek zijn in alle MATE-versies: volwassen, jeugd (-Y) en zelfrapportage (-Q).

Module 4b. Gokstoornis

- › In MATE 2.1 is er geen module om de criteria voor gokstoornis te beoordelen. In DSM-5 gokstoornis maakt deel uit van het hoofdstuk Middelgerelateerde en verslavingstoornissen en is daarom nu in de MATE opgenomen.
 - › Voor de DSM-criteria hebben we alleen een reeks vragen gevonden die werden geparafraseerd van de DSM-IV door Stinchfield et al (2005). We hebben de DSM-5-criteria zelf geparafraseerd in items en besloten deze te gebruiken omdat ze dichter bij de DSM-5, korter en eenvoudiger waren dan de Stinchfield et al.
 - › Als gevolg hiervan hebben we nu een set van 9 items die kunnen worden gebruikt en identiek zijn in alle MATE-versies: volwassen, jeugd (-Y) en zelfrapportage (-Q).
-

Referenties

- Broekman, T. G., & Schippers, G. M. (2017a). Update for MATE 2.1 to DSM-5. Bureau Bêta. <https://www.mateinfo.eu/pubs/boi.17101>
- Broekman, T. G., & Schippers, G. M. (2017b). Report on the Project Adaptation MATE DSM-5 and adding Behavioral Addictive Disorders. Bureau Bêta. <https://www.mateinfo.eu/pubs/boi.17102>
- Schippers, G. M., Broekman, T. G., & Buchholz, A. (2011). MATE 2.1. Handleiding en protocol. Nederlandse bewerking: G. M. Schippers & T. G. Broekman Nijmegen: Bêta Boeken. <https://www.mateinfo.eu/pubs/boi.06101>
- Stinchfield, R., Govoni, R., & Ron Frisch, G. (2005). DSM-IV diagnostic criteria for pathological gambling: Reliability, validity, and classification accuracy. *The American Journal on Addictions*, 14(1), 73–82. <https://doi.org/10.1080/10550490590899871>
-

Scoringsprotocol

Module 4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen

In de volgende tabel wordt de scoring van Module 4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen.

Module	Score	Scoring en berekening	Bereik min max	Drempel waarde [MD]: gebruikt voor MATE dimensiescore
4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen	DSM-5: Ernst van de Stoornis in het gebruik van het Primaire probleemmiddel [S4a.1]	1 punt voor iedere Ja. Tel op.	0 – 11	2-3: licht, 4-5: matig, 6 of meer: ernstig
	DSM-5: Ernst van de Gokstoornis [S4b.1]	1 punt voor iedere Ja. Tel op.	0 – 9	4-5: licht, 6-7: matig, 8-9: ernstig
	Ernst afhankelijkheid/misbruik [S4.3]	1 punt voor iedere Ja in Module 4a, met uitzondering van item 1 en item 5 (tellen niet mee). Tel op.	0 – 9	≥ 8[MD]
Toelichting	<p>Bij DSM-5: Ernst van de Stoornis in het gebruik van het Primaire probleemmiddel [S4a.1] kan bij het ontbreken van antwoorden (maximaal 4) een schatting gemaakt worden van de score door het gemiddelde te berekenen van de wel ingevulde items (Ja=1) en dat gemiddelde met 11 te vermenigvuldigen.</p> <p>Bij DSM-5: Ernst van de Gokstoornis [S4b.1] en Ernst afhankelijkheid/misbruik [S4.3] kan bij het ontbreken van antwoorden (maximaal 3) een schatting gemaakt worden van de score door het gemiddelde te berekenen van de wel ingevulde items (Ja=1) en dat gemiddelde met 9 te vermenigvuldigen.</p> <p>De drempelwaarde 8 wordt in het scoringsalgoritme voor de MATE dimensies gebruikt.</p>			

Afnameformulier

Modulen:

1. Middelengebruik en excessief gedrag en

4. Stoornissen in het gebruik van middelen en gedragsverslavingen

Het volledige Afnameformulier is te vinden op <https://www.mateinfo.eu>.

1. Middelengebruik en excessief gedrag

30 dagen

Gehele leven

Regelmatig betekent

		Laatste 30 dagen			Het hele leven	
		Aantal dagen in de laatste 30 dagen	Hoeveelheid op een kenmerkende dag		Totaal aantal jaren regelmatig gebruik/gedrag	
☐ † Kruis hier aan als u <u>niet</u> het gebruik van de afgelopen 30 dagen invult, maar van een eerdere periode van 30 dagen.						
«Ik begin met een schema, waarin de middelen die u zou kunnen gebruiken, nagevraagd worden. Dit gaat over 2 periodes: de laatste 30 dagen en het hele leven. Voor het hele leven willen we graag weten hoeveel jaren u dat middel regelmatig gebruikte. Voor de laatste 30 dagen willen we weten hoeveel dagen u het middel gebruikte en hoeveel u dan gebruikte. «Ik begin met alcohol. Heeft u de laatste 30 dagen alcohol gedronken? Zo ja, hoe vaak en hoeveel dronk u op een dag? † Ga zo verder voor de andere middelen.		† Vul het aantal gebruiksdagen in (ledere dag is 30; één keer in de week is 4 enz. Als er geen gebruiksdagen zijn geweest, vul dan '0' in.)		† Vul het aantal glazen, sigaretten, grammen of pillen in van een kenmerkende gebruiksdag.	† Bij alcohol, tabak, gokken standaard-eenheid, bij andere stoffen omcirkel de gebruikte eenheid.	† NB: Deze kolom altijd invullen, ook als de stof nooit is gebruikt: vul dan een '0' in. † Bij minder dan een jaar: vul in 0,25 (3 maanden) of 0,5 (half jaar) of 0,75 (9 maanden).
Alcohol	Op de meeste dagen † Op sommige dagen: alleen invullen als sprake is van afwisselend gebruik in de afgelopen 30 dagen, zoals bijvoorbeeld bij veel hoger gebruik in het weekend dan door de week of bij incidenteel veel hoger gebruik			standaardglazen (van ca. 10 gram alcohol)		standaardglazen per week man: > 28; vrouw: > 21
Tabak				sigaretten, sjek-kies, sigaren		Dagelijks
Cannabis						
Opiaten	Methadon, buprenorphine					
	Heroïne					
	Overige opiaten, zoals morfine, codeïne, oxycodon, fentanyl					
Stimulantia	Cocaïne					
	Amfetamines					
	Overige, zoals methylfenidaat, khat					
Niet gecategoriseerd	MDMA (ecstasy), MDxx					
	GHB					
Hallucino-genen	PCP, ketamine, mesaline, DOM, 2C(-x), psilocybine, DMT, LSD, salvia divinorum					
Andere middelen (drugs)	Bijv.: inhalantia, lachgas, poppers. Schrijf de belangrijkste op					
Sedatieve, hypnotica of anxiolytica	Benzodiazepinen, barbituraten					
Gokken	Bijv.: casino, gokautomaten, kaartspelen, loterij, sportweddenschap. Schrijf de belangrijkste op			euro's uitgegeven (bruto)		
Ander excessief gedrag	Bijv.: excessief: internet gamen, ander internetgebruik (sociale media, pornografie), seksueel gedrag, kopen, sporten. Schrijf de belangrijkste op			aantal uren		
«Heeft u ooit middelen gespoten?»		☐ Ooit gespoten ☐ Spuit nog ☐ Nooit gespoten				
† Het Primaire probleemmiddel of probleemgedrag is hetgeen waarvan de persoon en de assessor vinden dat het de meeste problemen veroorzaakt. Als dit onduidelijkheden oplevert, kies dan in de volgorde (1) cocaïne, (2) opiaten, (3) alcohol, (4) overige drugs en sedativa, (5) cannabis, (6) gokken of tabak. Als tabakgebruik of gokken de anmeldklacht is, dan is tabak of gokken het primaire probleem.						
† [—Primaire probleemmiddel of probleemgedrag—] =					

L

4a. Stoornis in het gebruik van het Primaire probleemmiddel

«Heeft u in de afgelopen 12 maanden . . .

† NB: 'in de afgelopen 12 maanden' betekent ook: langer geleden begonnen en nog steeds aanwezig.

[—middel—] =

1 regelmatig een sterk verlangen gehad om [—middel—] te gebruiken?	Ja	Nee
2 regelmatig het verlangen gehad om te stoppen met gebruik van [—middel—]?	Ja	Nee
3 veel tijd besteed aan het gebruik, verkrijgen, of bijkomen van de effecten van [—middel—]?	Ja	Nee
4 vaak meer of langer [—middel—] gebruikt dan u van plan was?	Ja	Nee
5 gemerkt dat u veel meer [—middel—] nodig had om hetzelfde effect te bereiken?	Ja	Nee
6 u ziek of onwel gevoeld als u probeerde te stoppen of minderen met [—middel—]?	Ja	Nee
7 toch [—middel—] gebruikt, terwijl u wist dat het gezondheidsproblemen of emotionele of psychische problemen bij u veroorzaakte?	Ja	Nee
8 toch [—middel—] gebruikt terwijl u wist dat dat problemen gaf met uw familie, vrienden, op uw werk of op school?	Ja	Nee
9 door uw gebruik van [—middel—] belangrijke activiteiten moeten opgeven of sterk verminderen - zoals sport, werk, of omgaan met vrienden of familie?	Ja	Nee
10 door uw gebruik van [—middel—] regelmatig uw werkzaamheden op school, op uw werk of thuis niet goed kunnen doen?	Ja	Nee
11 meer dan eens [—middel—] gebruikt in situaties waarin dat gevaarlijk was (bijvoorbeeld in het verkeer, of bij het bedienen van een machine)?	Ja	Nee

L

4b. Gokstoornis

«In de afgelopen 12 maanden . . .

† NB: 'in de afgelopen 12 maanden' betekent ook: langer geleden begonnen en nog steeds aanwezig.

[—gedrag—] =

1 werd u vaak in beslag genomen door gedachten over gokken?	Ja	Nee
2 heeft u gemerkt dat u met veel meer geld moest gokken om de gewenste opwinding te krijgen?	Ja	Nee
3 heeft u regelmatig zonder succes geprobeerd te stoppen of te minderen met gokken?	Ja	Nee
4 werd u onrustig of prikkelbaar als u stopte of minderde met gokken?	Ja	Nee
5 ging u vaak gokken als u zich gespannen voelde (bijv., hulpeloos, schuldig, angstig, depressief?)	Ja	Nee
6 ging u, als u geld verloren had vaak opnieuw gokken om het verlies goed te maken?	Ja	Nee
7 heeft u gelogen om te verbergen hoeveel u gokte?	Ja	Nee
8 heeft u vanwege het gokken een belangrijke relatie, uw werk, of carrièremogelijkheden op het spel gezet of verloren?	Ja	Nee
9 rekende u erop dat anderen u geld zouden geven als u in financiële nood kwam door het gokken?	Ja	Nee

